

ASPECTE ALE IMPLICĂRII CETĂȚEANULUI ÎN PROCESUL DECIZIONAL

Tudor PÂNZARU,
doctorand

SUMMARY

The article is designed to examine a wide range of theoretical, methodological and applicative matters related to participation of citizens of elections.

SUMAR

Implicarea cetățeanului în procesul decizional condiționează o multitudine de probleme legate de raporturile stabilite în societate între Stat și cetățean, Stat și societatea civilă, de democratismul raporturilor sociale, regimul politic etc., etc.

Generația secolului XX a suferit impactul așa-numitei „dictaturi a proletariatului”, care s-a dovedit a fi de fapt o dictatură a unei singure persoane (perioada lui I.V. Stalin) sau a unui singur partid (Partidul Comunist al Uniunii Sovietice). Implicarea cetățeanului în procesul decizional în această etapă de dezvoltare a societății este definită drept un *nonsens*.

Odată cu abolirea regimului totalitar în fostele republici sovietice, societățile se orientează spre democratizare, spre dezvoltarea relațiilor de piață, spre ridicarea la rang de politică de stat a supremației legii, a principiului de separație a puterii în stat, spre respectarea *de facto* a drepturilor omului, spre o instituționalizare a unei justiții independente de orice partid și persoană în calitate de secretar general.

De asemenea, s-a dovedit a fi stringentă necesitatea creării unui sistem politic alcătuit din mai multe partide, a pluralismului ideologic etc. În acest mod s-au creat premisele de dezvoltare a unei societăți democratice, a economiei de piață, a unei societăți civile sănătoase, a unor valori general-umane cum sînt drepturile și libertățile omului, cultura spirituală, cultura juridică, politică, civică, morală etc., valori denigrate de așa-numitele „valori ale proletariatului”.

Implicarea cetățeanului în procesul decizional a fost prevăzută în constituțiile noi ale societăților posttotalitare. În special, în constituțiile țărilor postsovietice se stipulează că:

- poporul este singurul izvor al puterii în stat;
- poporul este izvorul întregii puteri de stat;
- toată puterea în stat aparține poporului;
- toată puterea pornește de la popor etc.

După părerea noastră, multe dintre aceste poziții poartă un caracter mai mult sau mai puțin declarativ. Problema constă în faptul că știința dreptului constituțional cu privire la aceste subiecte fiind corectă, alta este traducerea lor în viață.

Poporul, prin alegeri libere și corecte, oferă votul său reprezentanților săi în parlament. Parlamentarii însă nu promovează în parlament interesele poporului, ci interesele liderului de partid sau interesele lor de echipă. Despre necesitățile poporului se uită.

Are perfectă dreptate academi-cianul Alexandru Roșca cînd scrie în acest sens că „fiecare elită venită la putere încearcă să urmărească în activitatea sa niște priorități imediate, efecte proxime, ignorînd obiectivele de perspectivă ale dezvoltării durabile a țării” [1].

Evenimentele social-politice din ultimul timp arată că cetățeanul votează, dar părerea mării majorității a populației nu este susținută de către persoanele reprezentate în parlament. Această situație are mai multe explicații.

În primul rînd, alegerile se efectuează pe listele înaintate de partidele care participă în lupta pentru putere. Persoana concretă nu se cunoaște. Nu ai de la cine cere.

În al doilea rînd, oamenii sînt decepționați de cele ce se întîmplă în guvernare: se promite una – se face alta.

În al treilea rînd, în ramurile puterii pătrund tot mai mulți oligarhi, care își promovează interesele financiare, comerciale, interese care îi convin doar buzunarului lor, iar interesele cetățeanului sînt neglijate.

Sistemul de reprezentare prin deputați în parlament are atît avantaje, cît și dezavantaje. Valorificarea eficientă a resurselor și inițiativelor locale, în scopul dinamizării activităților economice și modernizării serviciilor sociale, presupune activizarea participării cetățenești, dezvoltarea democrației directe.

În teoria dreptului constituțional se susține că implicarea cetățenească prin intermediul mecanismelor democrației directe conferă gestionării treburilor publice mai

multă vitalitate, contribuind prin aceasta la îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață a comunităților, la propulsarea sferei spirituale, renașterea, păstrarea și dezvoltarea tradițiilor locale.

Un aport original de neînlocuit la dezvoltarea democrației directe, implicit la sporirea și prosperarea serviciilor publice prestate cu caracter social și edelitar-gospodăresc îl aduc țările cu tradiții democratice, organizațiile neguvernamentale.

„Dacă vrei să faci democrație – apreciază A. Toffler –, ai nevoie de alegeri libere, de mai multe partide. Dar faptul că o țară are mai multe partide politice și organizează alegeri nu înseamnă neapărat că ea este și democratică. Mai ai nevoie, în plus, de o societate civilă, mii și mii de oameni care să se organizeze în grupuri de cetățeni situate între Stat și individ”. Este deci, nevoie de o mare implicare a cetățenilor prin intermediul organizațiilor neguvernamentale. Prin natura și funcțiile lor acestea constituie structuri inalienabile ale societății civile, spre care trebuie să tindă astăzi fostele țări socialiste [1].

În statul de drept, esența democrației trebuie căutată în drept, în putere și în supremația legii. Principalele elemente ale acesteia sînt drepturile omului, mecanismul democratic de luare a deciziilor și supremația dreptului, toate fiind în raport de intercondiționare. În același timp, democrația presupune existența unui mecanism complex ce ar permite societății să reprime orice încercare a Statului, a organelor de stat de a uzurpa puterea de stat. În condițiile unei veritabile democrații, membrii societății dispun de dreptul de a critica în mod public politica statului, acțiunile și deciziile acestuia, de a se organiza în partide politice și alte asociații obștești, de a dizolva organele de

stat și de a demite funcționarii publici care nu transpun integral și consecvent interesele societății în practica socială [2].

Extinderea posibilităților de participare a cetățeanului la procesul decizional se manifestă prin raportul cu subiectul puterii de stat – poporul; democrația presupune expresia voinței, intereselor și tendințelor acestuia.

În raport cu subiecții care exercită nemijlocit puterea de stat – organele statului, partidele politice – democrația se prezintă a fi principiul de organizare a acestora.

În raport cu procesul de realizare a puterii de stat, democrația se manifestă ca totalitate de metode și mijloace de guvernare, adică ca regim politic.

În raport cu obiectul puterii de stat – cetățenii, păturile sociale, grupurile și asociațiile de cetățeni – democrația presupune un anumit statut al acestora, regim de viață, un cerc larg de drepturi consacrate la nivel constituțional.

Prin urmare, pluralismul politic și ideologic, multipartitismul, recunoașterea principiului separației puterii în stat, metoda majoritară de luare a deciziilor, alegerile periodice, succesiunea în organele statului – reprezintă căi și metode de manifestare a democrației [2].

Avansarea Republicii Moldova spre un stat de drept demonstrează că autoritățile publice, precum și Constituția și alte acte legislative, oricît de bine ar fi concepute ele, prin sine nu sînt suficiente pentru ca staul de drept să devină realitate. Dacă actul legislativ, activitatea guvernamentală și a autorităților create se află în afara vieții practice a majorității cetățenilor, aceștia vor rămîne indiferenți, apatici față de reforme, iar performanțele regimului politic nu vor fi cele așteptate de societatea civilă.

De aceea, este extrem de important de a crea în societate o atmosferă moral-psihologică adecvată și de a reda oamenilor încrederea în ziua de mîine, pe care ei au pierdut-o în primii ani de tranziție. Atunci cînd majoritatea indivizilor vor fi satisfăcuți de starea lor materială, de protecția juridică, de relațiile cu autoritățile publice, de activitatea lor profesională, de starea familială, de sănătatea personală se va putea vorbi despre „optimismul civic al poporului și înaltul său activism social-juridic”.

Numai în asemenea condiții se va putea obține interdependența și plenitudinea necesară între cunoașterea dreptului, înțelegerea dreptului, stima față de drept, respectarea dreptului și protecția activă a acestuia de către majoritatea cetățenilor. Anume un asemenea conținut al culturii juridice ne este absolut necesar, pentru ca să reușim edificarea unui stat de drept și formarea unei societăți civile sănătoase și viabile [2].

Astfel, societatea civilă semnificativă disponibilitatea societății întregi, a puterii și a cetățeanului de a conlucra în beneficiul comun și al fiecărei părți constitutive a societății [3].

Vom continua cu viziunea cercetătorului C. Marin, care propune următorul model de edificare a societății civile în Republica Moldova: politic, economic, juridic, instituțional, cultural și comunicațional, susținînd că fără o dimensionare sistemică a societății civile, edificarea acesteia riscă să cadă în degenerare și să fie compromisă în fața beneficiarilor ei: cetățeanul, societatea în întregime [3].

Din păcate, nu orice lege este elaborată pentru om, deși se susține că „fiecare membru al societății să se convingă că orice lege este elaborată pentru om și în numele

omului” [4]. Această situație este departe de Republica Moldova.

De asemenea, în acest context am menționa faptul că rezultatul nemilocit al eforturilor de implicare a cetățeanului în procesul decizional este ordinea de drept. Trăsăturile principale ale ordinii de drept sînt:

- domnia legii în cadrul relațiilor sociale reglementate de drept;
- respectarea și îndeplinirea completă de către toți subiecții de drept a îndatoririlor și obligațiilor lor juridice;
- disciplina socială strictă;
- asigurarea maximă a condițiilor necesare pentru utilizarea drepturilor obiective;
- recunoașterea și proclamarea drepturilor și libertăților naturale ale omului;
- activitatea concretă și eficientă a tuturor organelor de drept, în primul rînd, a organelor justiției;
- inevitabilitatea răspunderii juridice pentru orice persoană care a încălcat legea [5].

Societatea civilă de drept, cu un nivel ridicat al legalității și ordinii de drept, este un ideal și o manifestare completă a triumfului dreptului, a dreptății și a civilizației [6].

După părerea noastră, implicarea cetățeanului în procesul decizional trebuie să constituie criteriul și principiul fundamental în baza căruia trebuie organizată și exercitată puterea de conducere în societate. Aceasta implică următoarele aspecte:

- în ce mod se dobîndește puterea;
- în ce mod se deține puterea;
- în ce condiții se schimbă puterea;
- este o participare deschisă a cetățenilor?
- care sînt posibilitățile de falsificare a alegerilor?

În literatura de specialitate se

consideră că „organizarea și funcționarea democratică a puterii de stat (adică eficientă și legitimă în același timp) implică următoarele principii fundamentale:

- *principiul pluralismului politic*, exprimat prin confruntarea liberă în lupta electorală între partidele și formațiunile politice, pentru cucerirea și exercitarea puterii (lupta dusă între programe politice și ideologii);

- *principiul legitimității și legalității*, exprimat prin supremația normei constituționale și respectul ei de către toate autoritățile publice și de cetățeni. Legalitatea se exprimă prin preluarea puterii prin mijloace legale, prin proceduri democratice, precum și exercitarea acesteia în limitele prescrise de normele constituționale și legislația în vigoare. Legalitatea poate rămîne una strict formală în absența legitimității sociale și politice, care desemnează procesele și fenomenele, prin intermediul cărora ea capătă caracter legitim, caracter ce exprimă corectitudinea, justețea, legalitatea morală și de drept a acesteia;

- *principiul separației puterilor în stat*, care presupune, de rînd cu o anumită specializare și autonomie (independență) a celor trei ramuri ale puterii de stat, și o corelație eficientă între ele, o interacțiune și interdependență (colaborare), bazate pe limitare, abținere și echilibrare reciprocă.

Nu putem să nu fim de acord cu opinia profesorului Gheorghe Costachi, care susține că actualmente, în condițiile procesului de integrare europeană și de edificare a statului de drept, este absolut necesar ca organizarea și funcționarea puterii de stat să se realizeze ținîndu-se cont de drepturile, libertățile și interesele fundamentale ale ființei umane [6].

Referințe bibliografice

1. Roșca Alexandru. *Exigențe privind eficientizarea funcționării sistemului politic și interacțiunii sale cu societatea civilă*. În: Правовые аспекты гражданского общества: реальность и перспективы. Материалы международной научно-теоретической конференции 26-27 февраля 2003 г. Chișinău: Tipografia Centrală, p. 64.
2. Costachi Gheorghe. *Prin știință spre un stat de drept*. Volum omagial. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p. 134-135.
3. Marin C. *Societatea civilă: între mit politic și pledoarie socială* (studiu monografic). Chișinău: Epigraf, 2002, p. 77; 100.
4. Pușcaș V. *Supremația legii în statul de drept*. În: Edificarea statului de drept. Materialele confrinței internaționale științifico-practice (Chișinău, 26-27 septembrie 2003). Chișinău: Transparency International – Moldova, „Bons Offices”, 2003, p. 27.
5. Алексеев С.С. *Теория права*. Москва, 1995, с. 274-275.
6. Столяренко А.М. *Юридическая педагогика*. Курс лекций. Москва: Издательство «Экмос», 2000, с. 17.